

PETNEHÁZI ERZSÉBET

Áttörni a cserépen

KORMÁNYOS ÁKOS:
TÖREDEZETTSÉGMENTESÍTÉS

Kormányos Ákos már az első, *Paraván* című kötetében is a testi tapasztalatokat állította szokatlanul éles fókuszba. A 2021-ben megjelent, *Töredezettségmentesítés* című művének középpontjában szintén a test áll, azonban itt a beteg testbe zárt beszélő küzdelmes hétköznapjai tárulnak fel a verseken keresztül. A kötet a *Verses vallomás* alcímet viseli, de a szerző egy tágabb közösség tapasztalatait is rögzíti személyes küzdelmeinek megjelenítése által.

A mű a címbe szereplő kifejezés elsődleges, informatikai jelentésének magyarázatával indul, amely párhuzamba kerül a metaforikus értelmezéssel: az adathordozón fragmentumokban tárolódnak az adatok, az élettörténetben lévő értelmezhetetlen érzésekhez hasonlóan. A fragmentáltság megszüntetése érdekében kell elvégezni a töredezettségmentesítést, vagyis a fájlrendszer újjászervezését. Az explicit magyarázat egyrészt fogódzót ad az olvasónak, hiszen keretbe helyezi a kötetet alkotó, cím nélküli szövegeket, másrészt viszont le is szűkíti a lehetséges értelmezések terét. A továbbiakban viszont már a befogadóra van bízva, hogyan tölti ki a szöveg hiányait, a versek ugyanis egy-egy tapasztalatot rögzítenek, nyugodt, tárgyilagos hangnemben, amely éles feszültségben áll a küzdelmes tapasztalatok súlyosságával. Emellett két másik, tipográfiaileg elkülönült hang is megjelenik a kötetben: míg az egyik a külvilág érzéketlen, kemény reakcióit jeleníti meg, addig a másik egy meditatív, békés, természetközeli állapotot idéz fel. Az összképet Szabó Eszter illusztrációi is árnyalják, a színes képeken látható húsdarabok a test általi meghatározottság érzetét erősítik. A különböző rétegek összjátéka által komplex kép rajzolódik ki a beszélő tapasztalatairól, hiszen a szenvedés mellett jelen van a nyugalom, a béke, a remény érzése is.

Az akadályozottságból fakadó állandó küzdelem tárgyilagos bemutatása rávilágít arra, hogy a beszélő számára gyakran ismétlődő, mindennapos jelensé-

Fiatal Írók Szövetsége
Budapest, 2021
77 oldal, 2200 Ft

gekről van szó, amelyeket éppen ezért képes szinte teljesen érzelemmentesen leírni. Az épületeken belüli közlekedés nehézségei például több versben is megjelennek, nemegyszer a lehető legsűrítettebb módon: „Kiselőadást tartottam volna aznap. / Elromlott az intézeti lift” (44). A kétsoros vers csupán a feltételes mód használatával utal a terv meghíúsulására, amelyre elegendő magyarázatként szolgál a lift meghibásodásának rögzítése. A rövid versek hatását fokozza, hogy a hasonló helyzetekkel járó küzdelmet már ismerhetjük a hosszabb, részletesebb szövegekből, amelyekben azonban a beszélő érzelmeire is gyakrabban történik utalás. Az egyik darabban az emeletre jutás küzdelmes folyamatának – a korlát nélküli lépcsőn való egyensúlyozásnak – leírása után a záró sorok megrázó módon fejezik ki a beszélő elkeseredettségét: „Mindennap eszembe jutott, / hogy biztosan ma fogom / elveszíteni az egyensúlyom, / és végre beverem a koponyám / a márványba” (25).

Az emberekkel való kapcsolat kialakítása sem problémamentes, hiszen a versbeszélő folyamatos segítségre szorul, az erre adott egyéni reakciók pedig jól tükrözik a többségi társadalomban megfigyelhető, mozgáskorlátozottsággal kapcsolatos attitűdöket. A kötet nyitóversében a versbeszélő egy évfolyamtársát kéri meg, hogy vigye fel a táskáját az osztályterem elé, ő azonban elutasítja a segítségnyújtást: „Egy hosszú pillanatra lefagyott, majd sírni kezdett. / Azt mondta, neki ez nem megy, kérjek meg valaki mást. / Majd elrohant. / Megkértem valaki mást” (7). A szokatlan helyzet bemutatása rávilágít arra, hogy a különbözőséghez való érzelmi kapcsolódás önmagában nem elég, hiszen a szánalom vagy empátia által motivált sírás éppúgy magára hagyja a mozgáskorlátozott beszélőt, mint az érzéketlen reakciók, melyek folyamatosan jelen vannak a kötetben.

A hétköznapiakban elhangzó, sokszor meggondolatlan megnyilatkozások egy része a versekbe ágyazódik, más részük viszont tipográfiailag is elkülönül az emlékeket felidéző szövegektől. A közvetlen kontextus hiánya azonban sajnos könnyen kitölthető, mivel ezek a mondatok akár a saját előítéleteivel is szembesíthetik az olvasót: „Jó gyerek ez is, csak tudna futni” (12), „Szeretnék már unokát, de nehogy neki szülj, / öröklődik a betegsége” (31), „Ne feledd, hogy pszichológus, biztos manipulál, / mi másért lennél vele?” (47). A kommentárok legtöbbször a párkapcsolat létesítésének és fenntartásának problémáira világítanak rá, a betegség állapota ugyanis a kapcsolaton kívül állók számára a férfi kizárólagos, elrettentő jelölőjévé válik. Az állandó kiszolgáltatottság a nemi szerepekhez kapcsolt hagyományos elvárásokat is felborítja, hiszen a férfi az, aki folyamatosan segítségre, védelemre szorul: „Nem én cserélem ki az égőt. / Nem én mászok fel a létrára, hogy kitisztítsam az ereszt. / Nem én védem meg őt, hanem ő engem. / Viszont jól főzök és gyönyörűen mosogatok.” (21). A védelmező szerep betöltésének lehetetlensége a gyerekvállalás kérdésére is rányomja bélyegét, ahogy azt a beszélőt foglalkoztató kínzó kérdések tükrözik: „Hogyan lesz, ha nem tudom felemelni a saját gyerekem? / Hogyan lesz, ha az ágy széle felé mászik, / és nem tudok utána kapni, / ha az út széléről nem tudom visszarántani?” (70). Látható, hogy – a múltat és a jelent leíró állításokkal szemben – a jövőt kérdések uralják, amelyekre nem adható megnyugtató válasz.

A fájdalmas tapasztalatok és vívódások mellett azonban a felszabadultság, a nyugalom hangja is jelen van, elsősorban a természet közelségét tükröző, meditatív sorokban: „Gyakran hallgatom / a fűszálakat, a fákat, a leveleket. / Szólnak hozzám, / mindig ugyanúgy” (23). Bár a beszélő általában kénytelen a saját testére koncentrálni a figyelmét, az emlékképektől tipográfiailag elkülönült sorokban felvillan a

mindennapi nehézségektől elszakadó mentális állapot is, amely a természet hangjaira való odafigyelésben nyilvánul meg. Ez a tevékenység később áthelyeződik az otthoni térbe, közelebb kerülve a kötetet domináló emlékképekhez: „Otthon a cserepes virágom hallgatom” (58), „A cserepes virágom néha szégyelli, hogy cserepes virág” (66). A cserepes virág képe egyszerre idézi fel a természetben organikusán létező növényt és a mindennapos korlátozottságot is, ezáltal a beszélő helyzetének metaforájává válik. A kötet a cserepes virág kiültetésének rögzítésével zárul, felvillantva a korlátokkal való együttélés és az azokból való kitörés paradox egyidejűségét: „Ez még mindig az én cserepes virágom, / de a gyökerei ugyanúgy kapaszkodnak az élő földbe, / néha talán még jobban” (78).

A különböző megszólalásmódok végső összefonódása jelzi a kötet tudatos felépítését, amely bár nem von le egyértelmű tanulságokat, mégis képes tárgyilagos emlékképekből, durván odavetett mondatokból és meditatív pillantok rögzítéséből kirajzolni egy alakot, aki az akadályok ellenére sem veszíti el az életkedvét, tudásvágyát és humorát. Egy alakot, aki a korlátokkal együtt is ki tud törni a cserépből: „A barátaim néha elfelejtik, hogy mozgáskorlátozott vagyok. / Ilyenkor mindig jót röhögünk. / Más van a homlokomra írva” (38).